

Janusz Myszczyzyn*

Polityka *infant industry*. Mity i fakty na przykładzie wybranych krajów

Słowa kluczowe: infant industry, protekcjonizm, wolny handel, szkoła historyczna

Keywords: infant industry, protectionism, free trade, historical school of economics

Wprowadzenie

Konieczność ograniczania importu ze względu na potrzebę ochrony nowo powstałych gałęzi przemysłu jest podnoszona od ponad 200 lat i wciąż nie ma zgodności co do efektów ekonomicznych, społecznych oraz samej zasadności prowadzenia takiej polityki. Jednym z kontrowersyjnych narzędzi protekcjonizmu typowego dla początkowej fazy industrializacji, ale i obecnych krajów zacofanych gospodarczo jest polityka ochrony „raczkującego” rodzimego przemysłu (*infant industry*).

Założona hipoteza badawcza brzmi: polityka *infant industry*, choć sprzeczna z ideą wolnego handlu, była i pozostaje ważnym etapem ochrony rodzimego przemysłu przed napływem obcych towarów. Prowadzona w umiejętny i przemyślany sposób umożliwia podniesienie konkurencyjności narodowych gałęzi gospodarki, aby w przyszłości stosować politykę liberalizacji ceł, w tym politykę wolnego handlu (*free trade*).

W pracy zostały wykorzystane liczne dane statystyczne dotyczące wymiany handlowej, stawek celnych w warunkach XIX i początkach XX wieku, a także często sprzeczne poglądy ekonomistów, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku niemieckiej szkoły historycznej.

* Doktor Janusz Myszczyzyn jest adiunktem na Wydziale Ekonomicznym (Katedra Ekonomii) Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. E-mail: JMyszczyzyn@zut.edu.pl.

Powstanie współczesnej teorii handlu – dorobek szkoły klasycznej w ekonomii

Klasyczna teoria handlu powstała pod koniec XVIII wieku. Jej prekursorem był „ojciec ekonomii” – A. Smith, a twórcą – D. Ricardo. Sama idea wolnego handlu pojawiła się po raz pierwszy w 1776 roku w dziele A. Smitha *The Wealth of Nations*². Smith wskazał, że eliminacja barier handlowych pozwala na specjalizację w tych gałęziach produkcji, dla których występują w danym kraju najkorzystniejsze warunki. Podstawą teorii była analiza różnic w bezwzględnych kosztach produkcji danego dobra. Przewaga absolutna oznaczała zdolność kraju do wyprodukowania większej ilości dóbr z posiadanych zasobów wytwórczych w porównaniu do kraju konkurenta. Źródłami tej przewagi mogły być: powszechny dostęp do zaawansowanej technologii, większa efektywność zasobów, większa wydajność pracy i tak dalej³.

Sytuacja kraju, który nie ma przewagi absolutnej w produkcji żadnego dobra, zainspirowała D. Ricardo do badań kosztów względnych. W swoim dziele *On the Principles of Political Economy and Taxation* (1817 rok), zakładał, że w przypadku Portugalii względny koszt produkcji wina był niższy niż produkcji tkanin, stąd Portugalia powinna się specjalizować w produkcji wina, a importować tkaniny z Anglii⁴. Prawo korzyści komparatywnych opierało się na definicji przewagi komparatywnej i kosztu komparatywnego.

Zasada kosztów absolutnych i komparatywnych stały się fundamentami nowoczesnej teorii handlu międzynarodowego.

Ekonomiści nurtu neoklasycznego (na przykład E. Heckscher, B. Ohlin) szukali źródeł kosztów komparatywnych w różnicach cen czynników produkcji (płace, renty, procenty). Stworzona przez nich teoria obfitości zasobów (model 2x2) zakłada, że kraj produkujący dwa dobra obok pracy używa względnie tańszego drugiego czynnika produkcji – kapitału lub ziemi⁵. Głównym wnioskiem jest stwierdzenie, że kraje powinny eksportować te dobra, do produkcji których zużywa się czynnika obfitszego w danym kraju, a importować te, których produkcja wymaga zużycia czynnika mniej obfitego.

W teoriach neoczynnikowych analizuje się większą liczbę czynników produkcji (zasoby naturalne, praca złożona, praca prosta, kapitał rzeczowy, kapitał ludzki)⁶.

² A. Smith, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1954.

³ T. Rynarzewski, A. Zielińska-Głębocka, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 63 i n.

⁴ D. Ricardo, *On the Principles of Political Economy and Taxation*, John Murray, London 1823.

⁵ E. Heckscher, *The Effect of Foreign Trade on the Distribution of Income*, „*Ekonomisk Tidskrift*” 1919, nr 21; B. Ohlin, *Interregional and International Trade*, Harvard University Press, Cambridge 1933.

⁶ P. Wahl, S. Flejterski, *Ekonomia globalna. Synteza*, Difin, Warszawa 2003, s. 170–172.

Cło wychowawcze – rola niemieckiej szkoły historycznej

Jest mitem, że większość krajów wysoko rozwiniętych od początku budowy ładu kapitalistycznego propagowała wolną wymianę handlową. Każde z państw, które zanotowało wczesny start swojej gospodarki (łącznie z Anglią), używało narzędzi ochrony rodzimych gałęzi gospodarki.

Stąd w XIX wieku sformułowano, a w XX wieku rozwinięto wiele poglądów sprzecznych z ideą wolnej wymiany handlowej sugerujących, że istnieją przyczyny ekonomiczne, społeczne, polityczne, które uzasadniają stosowanie środków protekcji.

W Anglii – jedynym kraju, w którym u zarania XIX wieku triumfowała industrializacja – mimo zniesienia w 1814 roku ostatnich pozostałości ustawodawstwa cechowego do systemu ceł ochronnych dotyczących wyrobów przemysłowych dołączono protekcjonizm agrarny („ustawy zbożowe”, *ang. corn-laws*)⁷. W tym okresie średnie cła wynosiły w: USA – 35–45%, Danii – 25–35%, Prusach – 8–12%, Holandii i Belgii 6–8%⁸. Dopiero w 1846 roku w obliczu klęski nieurodzaju i śmierci głodowej wielu obywateli, w Anglii zniesiono „ustawy zbożowe”.

Okres obowiązywania ochrony w formie cła wychowawczego w Anglii cechował się selektywnością – początkowo chroniono produkty wełniane, bawełniane, żelazo. Następnie wprowadzono cła na import innych metali, skór, statków, jedwabiu. Zbyt długie utrzymywanie ceł prowadziło do tego, że dopiero około połowy wieku XIX niektóre branże przemysłowe dojrzały do konkurencji na rynku krajowym i międzynarodowym. Anglia jest zatem przykładem stopniowego i selektywnego liberalizowania wymiany handlowej, zgodnego z koncepcją *infant industry*⁹.

Argumenty ochrony raczkujących branż przemysłowych zostały przedstawione niewiele później niż teoria A. Smith’a między innymi przez A. Hamiltona (1790 rok). A. Hamilton jako sekretarz stanu USA pragnął promować młody amerykański przemysł przetwórczy za pomocą wysokich ceł ochronnych. Kolejny ekonomista, F. List, rozwinął teorię wymiany w warunkach gospodarki krajów niemieckich.

F. List – profesor Uniwersytetu w Tybindze, który za głoszenie liberalnych haseł politycznych, w tym podżeganie przeciwko istniejącym instytucjom państwowym został pozbawiony swojej katedry (1819) i zmuszony do emigracji (1822), a w końcu uwięziony w twierdzy Asberg, zwolniony po kilku miesiącach pod warunkiem zrzeczenia się obywatelstwa i emigracji (do USA) – był orędownikiem integracji politycznej i gospodarczej licznych państw niemieckich.

⁷ J. Kulisz, *Powszechna historia gospodarcza średniowiecza i czasów nowożytnych*, t. 2, KiW, Warszawa 1961, s. 429, 493.

⁸ P. Bairoch, *Economics and World History – Myths and Paradoxes*, Wheateaf, Brighton 1993, s. 40.

⁹ S. McKee, *Papers on Public Credit, Commerce and Finance*, Columbia University Press, New York 1934, s. 178–276.

F. List opublikował swe dzieło *Das nationale System der Politischen Oekonomie* (1841), w którym zawarł między innymi ocenę i stosunek do założeń szkoły klasycznej w ekonomii, w tym także odniósł się do założeń wolnego handlu.

W charakterystyczny dla siebie sposób określił, że podstawą stworzonego przez niego systemu ekonomicznego, w odróżnieniu od klasyków ekonomii, jest naród. Podkreślał, że natura, charakter nacji wypełnia lukę pomiędzy indywidualnością a całą ludzkością¹⁰.

F. List w rozdziale 32. (*Das Tauschwertsystem Adam Smith*) swojego dzieła podkreśla, że A. Smith, tworząc teorię wymiany, zignorował naturę narodów, niemal całkowicie pomijając politykę i władzę państwową, zakładał wieczny pokój i powszechną unię, nie docenił rozwoju krajowych mocy produkcyjnych, a jednocześnie domagał się wolnego handlu¹¹. Ponadto, A. Smith stawiał na równi prywatną pomyślność z dobrobytem społecznym, natomiast F. List podkreślał, jak ważnym elementem jest naród.

W 34. rozdziale swojej pracy (*Die Insularsuprematie und die deutsche Handelsunion*) F. List przedkłada swoje argumenty dotyczące ochrony rodzimego rynku. Ukazuje jednocześnie narodowy interes wynikający z powstania Niemieckiego Związku Celnego (1834) i stosowania polityki ochrony wewnętrznego rynku przed konkurencją (głównie angielską) przez system ceł. Przywołuje angielskiego ekonomistę J. Bowringa, głoszącego, że polityka wysokich ceł ochronnych dotycząca krajowych produktów przemysłowych jest właściwa, a same ceny chronionych towarów mogą być niższe niż zagranicznych. Podkreśla, że wewnętrzna konkurencja między krajowymi producentami, a w tym czasie ochrona przed konkurencją zagraniczną, może być czynnikiem prowadzącym do osiągnięcia cudu gospodarczego¹².

Nie pozostawia złudzeń, że wymiana handlowa kraju opierająca się na eksporcie produktów rolnych i surowców nie zapewni siły, dobrobytu i znaczenia takiego kraju. Kraj taki musi zabiegać o rozwój i wzrost produkcji przemysłowej, w tym wzrost eksportu produktów przemysłowych, przy jednoczesnym wzroście importu surowców¹³.

F. List wyróżnił w rozwoju gospodarki narodowej dotyczącej handlu zagranicznego kilka stadiów, począwszy od najbardziej prymitywnych, skończywszy na najbardziej rozwiniętej (angielskiej) gospodarce:

- a) rozwój kultury rolnej – w wyniku importu produktów przemysłowych i eksportu surowców i produktów rolnych;
- b) rozwój własnego (narodowego) przemysłu obok importu towarów z zagranicy;

¹⁰ F. List, *Das Nationale System der politischen Oekonomie*, Zweite Auflage, Verlag von G. Fisher, Jena 1910, s. 40 („Als charakteristischen Unterschied des von mir aufgestellten Systems bezeichne ich die Nationalität. Auf die Natur der Nationalität als des Mittelgliedes zwischen Individualität und Menschheit ist mein ganzes Gebäude gegründet”).

¹¹ Tamże, s. 454.

¹² Tamże, s. 499–500.

¹³ Tamże, s. 70.

- c) ochrona własnego przemysłu i w znacznej części własnego rynku produktów przemysłowych;
- d) eksport znacznej części krajowych produktów przemysłowych oraz import surowców i produktów rolnych.

Jak dowodził F. List, kraje Niemieckiego Związku Celnego osiągnęły w połowie XIX wieku trzecie stadium, stąd postulat ochrony własnego przemysłu. Jednocześnie w wielu miejscach swojego dzieła wytyka Brytyjczykom ich politykę ochronną na przykładzie „ustaw zbożowych”, tak szkodliwą dla eksportu na przykład pruskiej pszenicy.

F. List zakładał, że w krótkim okresie rzeczywiście ceny chronionych krajowych dóbr mogą wzrosnąć, ale w interesie narodowym jest, aby w wyniku konkurencji wewnętrznej ceny obniżyły się i aby w przyszłości z powodzeniem móc prowadzić otwartą wymianę handlową (*free trade*).

Ochrona narodowego przemysłu poprzez wprowadzenie taryfy celnej powinna się utrzymywać, dopóki rodzimy przemysł może być narażony na oddziaływanie zagranicznej konkurencji. Stawki celne muszą wzrastać, jeśli krajowa konsumpcja obcych towarów przemysłowych będzie oparta w większości lub w zupełności na imporcie¹⁴.

Jednym z najważniejszych sposobów ochrony rodzimego rynku było stworzenie dogodnych warunków dla budowy i rozwoju nowych gałęzi przemysłu, zwłaszcza w krajach mniej i słabo rozwiniętych. Twórcy teorii zwracali uwagę, że nowe przedsiębiorstwa miały niewielkie szanse skutecznej konkurencji z firmami mającymi siedzibę w krajach rozwiniętych (na przykład w Wielkiej Brytanii). Firmy z krajów rozwiniętych działały dłużej, a z czasem udało się im obok wypracowania metod produkcji przemysłowej zwiększyć swoją efektywność produkcji. Miały one lepszą jakość informacji i wiedzy na temat procesu produkcji, lepiej znały rynek, w tym rynek pracy, a co najważniejsze – ich produkty mogły być relatywnie tańsze od „nowych przybyszów”. W efekcie istniejące firmy były w stanie sprzedawać swój towar po niższej cenie na rynkach międzynarodowych i mieć nadal opłacalną produkcję.

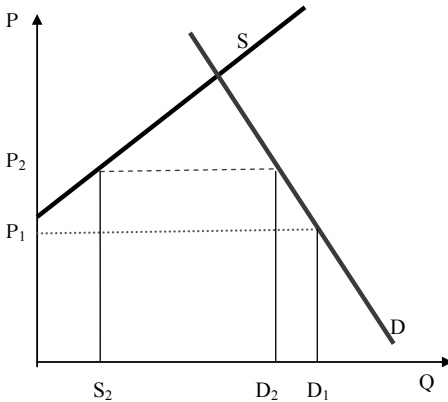
Dla przykładu – rodzima podaż niezbędnych dla rozwoju pruskiego przemysłu artykułów przemysłu hutniczego, w tym surówki żelaza, była niewystarczająca, stąd zgodnie z taryfą celną z 1818 roku i w latach kolejnych została zniesiona opłata celna. Dopiero w 1844 roku w obliczu rozwoju krajowego przemysłu i silnej konkurencji ze strony angielskich produktów wprowadzono cło w wysokości 20 marek od każdej tony surówki. Ochrona celna umożliwiła rozwój i postęp w hutnictwie. Cło zostało obniżone dopiero w 1865 roku po podpisaniu umowy handlowej z Francją i wynosiło 15 marek, zaś po podpisaniu umowy handlowej z Austrią (1868) spadło do 10 marek. Nowa taryfa celna z 1870 roku, będąca efektem polityki wolnego handlu, zakładała spadek cła na surówkę

¹⁴ Tamże, s. 73.

żelaza do 5 marek za tonę. Od października 1873 roku taryfę celną zniesiono¹⁵.

Ekonomiczną ocenę efektów polityki *infant industry* prezentują dwa poniższe modele. Zakładamy, że krzywe popytu (D) i podaży (S) dotyczą krajowego rynku dobra X wytwarzanego przez przemysł (rysunek 1). Dla polityki *free trade* cena towaru X wynosi P_1 .

Rysunek 1. Polityka wolnego handlu i *infant industry* – korzyści i koszty

Popyt przy tej cenie wynosi D_1 i jest całkowicie zaspakajany w wyniku importu. Krajowa produkcja dla ceny P_1 wynosi 0 (zero). Cena światowa jest zbyt niska, aby pobudzić produkcję przemysłową w kraju. Rząd, posługując się taryfą celną, chroniącą napływ towarów z zagranicy, jednocześnie wpływa na wzrost ceny krajowej do P_2 . Taryfa celna będzie równa różnicy: $t = P_2 - P_1$.

Źródło: http://www.khg.uni.wroc.pl/files/10khg10_Myszczyszyn_t.pdf (20.02.2014).

Ochrona celna prowadzi do wzrostu ceny krajowej i jest wystarczająca do pobudzenia produkcji krajowej na poziomie S_2 . Wyższa cena P_2 wpływa na spadek popytu krajowego z D_1 do D_2 , spadek importu. Import wynosi $D_2 - S_2$. W rezultacie przy cenie P_2 :

- konsumenci dobra uzyskują mniejszą nadwyżkę konsumenta z powodu wyższej ceny krajowej;
- część konsumentów zrezygnuje z zakupu dobra ($D_1 - D_2$);
- tworzone są miejsca pracy w chronionym krajowym sektorze gospodarki;
- rząd uzyskuje dochody z cła (import), które mogą przynosić korzyści innej części populacji.

Efekt netto wprowadzenia taryf celnych jest w rezultacie ujemny, bo konsumenci muszą płacić wyższą cenę rynkową, część konsumentów zrezygnuje z zakupu, a wolumen wymiany obniży się.

Zwolennicy *infant industry* w XIX wieku, uważali, że poprzez stymulowanie produkcji krajowej i czasową ochronę celną krajowy przemysł zwiększy swą wydajność.

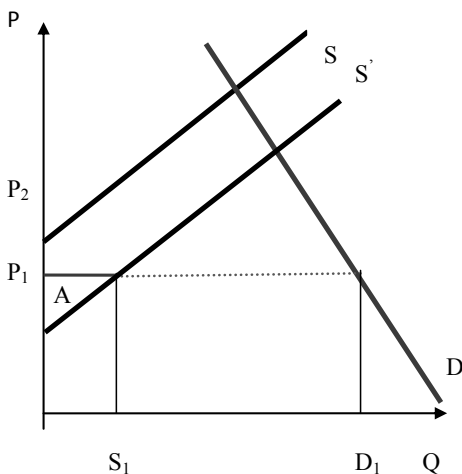
¹⁵ F. Kestner, *Die deutschen Eisenzölle 1879–1900*, w: *Staats- und socialwissenschaftliche Forschungen*, red. G. Schmoller, Druncker und Humblot, Leipzig 1902, s. 1–3.

Rezygnacja z tego narzędzia, wobec braku stosowania znanych dziś innych mechanizmów wspierania rodzimej produkcji, jak na przykład polityka kredytowania firm, kwot ilościowych, mogłyby w rezultacie oznaczać „zdanie się” jedynie na wyroby przodujących branż z innego kraju.

Wobec kryzysu z lat siedemdziesiątych, mającego charakter kryzysu przemysłowego, inwazji tanich zbóż, nacisków politycznych rząd na przykład Rzeszy Niemieckiej w 1879 roku przyjął nową taryfę celną, znaną jako „unia żyta i żelaza”¹⁶.

Po czasowej ochronie celnej przesunięciu w prawo (wzrost) ulega krzywa podaży S krajowego przemysłu (rysunek 2). W rzeczywistości taka zmiana jest możliwa i dokonywać się będzie stopniowo w czasie w wyniku efektów uczenia się, zdobywania doświadczenia, a tym samym wzrostu efektywności.

Rysunek 2. Polityka wolnego handlu i *infant industry* – efekt wzrostu krajowej podaży

Gdyby przyjąć, że przemysł krajowy jest objęty ochroną przez pewien okres, a w kolejnym okresie taryfa celna jest w całości zlikwidowana, a chroniona gałąź przemysłu może produkować po cenie światowej P_1 , to:

- gospodarstwa domowe osiągną taką samą nadwyżkę konsumenta, jak przed wprowadzeniem taryfy;
- rząd nie uzyskuje środków z opłat celnych;
- krajowi producenci przy cenie światowej P_1 wytworzą wielkość produkcji $A = D_1 - S_1$;
- krajowi producenci (przy zmianie położenia krzywej podaży) uzyskują nadwyżkę producenta.

Źródło: http://www.khg.uni.wroc.pl/files/10khg10_Myszczyzyn_t.pdf (20.02.2014).

Podsumowując, jeśli producenci po okresie obowiązywania ochrony celnej są w stanie dostosować się do niższych cen światowych, pożądany społeczny efekt dobrobytu może zostać osiągnięty.

Ochrona celna niejako pozwala rodzimemu przemysłowi „dorosnąć”, aby po zniesieniu taryf krajowi producenci konkurowali na równych prawach z krajami rozwiniętymi.

¹⁶ J. Myszczyzyn, *Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcjonistycznej na przykładzie „unii żyta i żelaza”*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 2012, nr 246, s. 300–310.

Kolejnym argumentem zwolenników ochrony przemysłu jest stymulowanie efektów uczenia się, które przyczyniają się do poprawy wydajności i efektywności. Skutki uczenia się mogą mieć przełożenie na pozostałe sektory gospodarki poprzez tak zwany efekt *spill-over*, czyli rozlewania się. Powstająca i rozwijająca się gałąź przemysłu uruchamia rozwój innych branż, na przykład rozbudowa kolei wzmacniała popyt na stal, węgiel, maszyny (parowozy). Industrializacja i wzrost PKB tym samym są stymulowane przez początkową ochronę przemysłu krajowego.

Dowodzi to, że choć ochrona celna może być szkodliwa dla dobrobytu narodowego w krótkim okresie, to nie można wykluczyć, że pozytywne efekty przeważają w długim okresie.

Zagrożeniem w stosunku do tak prowadzonej polityki protekcjonizmu bywa upolitycznienie procesu ochrony, wywieranie wpływu na decydentów i podtrzymywanie wysokich taryf w dłuższym czasie (lobbing). W efekcie ochrona może okazać się trwała, a przemysły osłaniane murem protekcjonizmu rozwijają się w zdeformowanej i nieefektywnej postaci i są skazane na bolesne dostosowania, gdy w końcu będą zmuszone konkurować. W tym przypadku bardziej skuteczną byłaby na przykład dotacja produkcji skierowana do przedsiębiorstw, które generują pozytywne efekty uczenia się.

Dla przykładu, w Niemczech unia celna (*Deutscher Zollverein*) zawarta w 1834 roku prowadziła do stopniowego znoszenia wewnętrznych barier między państwami niemieckimi, a taryfa celna została obniżona po 1850 roku. Lata 1850–1870 to era wolnego handlu w Europie¹⁷. Analizując średni poziom stawek celnych w latach 1857–1873¹⁸, można zauważyć, że Wielka Brytania posiadała najniższe cła na zboża i artykuły przemysłowe – najczęściej była to stawka 0%, wyjątkiem były stawki celne na wino (inne wyroby spirytusowe), które choć wysokie, sięgające w 1857 roku 69,0%, spadły w 1873 roku do 25,8%. W pozostałych podanych analizie gospodarkach krajów europejskich w ciągu 15 lat spadły stawki na artykuły przemysłowe; i tak na surówki żelaza stawki obniżono nawet z 23,0% do 4,0% (Niemcy), z 19,1% do 5,2% (Francja), przędzy bawełnianej z 36,1% do 7,3% (Francja), podobnie było w przypadku stali. W wielu przodujących gospodarczo krajach europejskich stawki celne dla importu zbóż zostały niemal całkowicie zniesione. Średnie stawki celne w Europie wyraźnie obniżyły się, w latach siedemdziesiątych XIX wieku osiągając kilka procent¹⁹. W Rosji i Hiszpanii na artykuły przemysłowe taryfa celna była ciągle wysoka, wynosiła 15–20%²⁰.

¹⁷ F. Capie, *Tariffs and Growth: Some Illustrations From the World Economy, 1850–1940*, Manchester University Press, Manchester 1994, s. 9.

¹⁸ Kraje europejskie: Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Belgia, Holandia, Austro-Węgry oraz USA.

¹⁹ M. Lampe, *Bilateral Trade Flows in Europe, 1857–1875. A New Dataset*, w: *Research in Economic History*, red. A. Field, G. Clark, W. Sundstrom, JAI Press, Bingley 2008, s. 140.

²⁰ P. Bairoch, *Economics and World...*, s. 40.

Podsumowanie

Ochrona rodzimego przemysłu była stosowana przez wiele krajów świata w początkowej fazie ich rozwoju, łącznie z Wielką Brytanią i USA. Mimo upływu wielu lat ochrona taka jest często praktykowana także dziś przez kraje słabo rozwinięte gospodarczo.

Ekonomiści nurtu liberalnego podkreślają, że w przypadku państw, które stosowały niegdyś protekcjonizm „wychowawczy”, do których należały między innymi Wielka Brytania, Niemcy, Francja, głównym źródłem sukcesu nie był raczej ten czynnik, ale także inne determinanty.

W przypadku gospodarki Niemieckiego Związku Celnego mimo silnego naukowego wsparcia szkoły historycznej kraje członkowskie Związku (i zjednoczonych Niemiec) do końca lat siedemdziesiątych XIX wieku stosowały politykę dość umiarkowaną²¹.

F. List dostrzegał znaczenie wymiany międzynarodowej, a w sytuacji biednych i zacofanych Niemiec, ze stosunkowo późnym *take-off*, dla raczkujących branż przemysłowych niezbędna stawała się ochrona przed zagraniczną konkurencją, głównie angielską. F. List postrzegał politykę handlu jako jeden z elementów całego zestawu działań uwzględniających politykę przemysłową, finansową, edukacyjną. Podsumowując, F. List podkreślał, jak ważna pozostaje świadomość narodowa – wówczas jeszcze państw niemieckich – w budowie pomyślności i dobrobytu; po okresie wparcia rodzimej produkcji kraj powinien być uczestnikiem wolnej wymiany handlowej²².

Literatura

- Bairoch P., *Economics and World History – Myths and Paradoxes*, Wheateheaf, Brighton 1993.
- Blackbourn D., *The Fontana History of Germany, 1780–1918*, Fontana Press, London 1997.
- Capie F., *Tariffs and Growth: Some Illustrations From the World Economy, 1850–1940*, Manchester University Press, Manchester 1994.
- Heckscher E., *The Effect of Foreign Trade on the Distribution of Income*, w: „*Ekonomisk Tidsskrift*” 1919, nr 21.
- http://www.khg.uni.wroc.pl/files/10khg10_Myszczyzyn_t.pdf (20.02.2014).
- Kestner F., *Die deutschen Eisenzölle 1879–1900*, w: *Staats- und socialwissenschaftliche Forschungen*, red. G. Schmoller, Druncker und Humblot, Leipzig 1902.
- Kuliszer J., *Powszechna historia gospodarcza średniowiecza i czasów nowożytnych*, t. 2, KiW, Warszawa 1961.
- Lampe M., *Bilateral Trade Flows in Europe, 1857–1875. A New Dataset*, w: *Research in Economic History*, red. A. Field, G. Clark, W. Sundstrom, JAI Press, Bingley 2008.
- List F., *Das Nationale System der politischen Oekonomie*, Zweite Auflage, Verlag von G. Fisher, Jena 1910.

²¹ D. Blackbourn, *The Fontana History of Germany, 1780–1918*, Fontana Press, London 1997.

²² F. List, *Das Nationale System...*, s. 516.

- McKee S., *Papers on Public Credit, Commerce and Finance*, Colombia University Press, New York 1934.
- Myszczyński J., *Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 2012, nr 246.
- Ohlin B., *Interregional and International Trade*, Harvard University Press, Cambridge, 1933.
- Ricardo D., *On the Principles of Political Economy and Taxation*, John Murray, London 1823.
- Rynarzewski T., Zielińska-Głębocka A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Smith A., *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, PWN, Warszawa 1954.
- Wahl P., Flejterski S., *Ekonomia globalna. Synteza*, Difin, Warszawa 2003.

Streszczenie

W artykule przeanalizowano etapy rozwoju handlu światowego w XIX wieku i ukazano korzyści i koszty swobodnego handlu oraz polityki handlu i przemysłu. *Infant industry* jest przykładem protekcyjizmu i był używany przez wiele krajów na świecie na wczesnym etapie rozwoju gospodarczego, w tym w Wielkiej Brytanii, USA, Francji i w Prusach. W pracy zostały wykorzystane liczne statystyki dotyczące handlu, ceł oraz – często sprzeczne – poglądy ekonomistów – A. Smitha (klasyczna ekonomia) i F. Lista (niemiecka szkoła historyczna).

Infant Industry Policy. Myths and Facts on The Example of Selected Countries

This paper explores the stages of development of world trade in the nineteenth century and shows the benefits and costs of free trade and infant industry policies. The infant industry argument is an example for protectionism and has been used by many countries in the world at an early stage of economic development, including the UK, USA, France, Prussia. The work has been used numerous statistics on trade, tariffs, and often conflicting views of economists as Adam Smith (classical economics) and Friedrich List (Historical school of economics).

Translated by Janusz Myszczyński